

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

منهج فقہی محقق حلّی

(٦٧٦ ق)

نگارش

محمد حسن ربّانی

فهرست عناوین

زندگینامه	۷
منهج محقق حلّی در تألیف کتاب‌های فقهی	۱۲
منهج محقق حلّی در نقل اقوال	۲۷
منهج محقق حلّی در بیان اجتهاد	۳۹
محقق حلّی پایه‌گذار مکتب وثوق‌سندی	۵۰
منهج محقق حلّی در فقه مقارن	۵۸
مراسیل محقق حلّی	۶۰
منتقدان مکتب طوسی ، پیش‌قراولان مکتب محقق حلّی	۶۲
تأثیر ابن‌ادریس بر محقق و علامه	۷۴
تهمت‌های واهی به ابن‌ادریس	۷۶
بینش کلی ابن‌ادریس	۸۳
اصول مذهب نزد ابن‌ادریس	۹۰
ویژگی‌های منهج فقهی ابن‌ادریس	۹۸
۱. آراء و نظریات جدید	۹۸
۲. توجه ابن‌ادریس به آراء سید مرتضی	۱۰۰

- تطبیقی کردن علم أصول در فقه..... ١٠٥
٣. علامه شوشتری و نقد آراء ابن ادریس ١٠٧
- پیش قراولان مکتب محقق حلی..... ١١٤
- قدیمین ١١٤
- فرایند اجتهاد عمّانی ١١٧
٤. سدیدالدین محمود بن علی بن الحسن الحمصی الرازی ١٤٠
- پیروان محقق حلی ١٥٠
١. فخرالدین حلی..... ١٥١
٢. مولی احمد اردبیلی..... ١٥٤
- ٣ و ٤. مرحوم شیخ حسن عاملی و سید محمد موسوی عاملی ١٥٨
٥. شیخ محمد عاملی ١٥٩
- ٦ و ٧. ملا محسن فیض کاشانی و مولی محمد باقر سبزواری..... ١٦٠
٨. محمد بن اسماعیل خواجهائی ١٦٢
٩. مرحوم آیت الله خوئی..... ١٦٥
- کتابنامه..... ١٦٩

زندگینامه

ابوالقاسم جعفر بن حسن بن یحیی بن سعید حلّی هذلی به سال ۶۳۸ ق در حلّه به دنیا آمد.

مرحوم ابو علی محمد بن اسماعیل حائری (۱۲۱۶ق) در منتهی المقال فی احوال الرجال فرموده است: علامه حلّی شاگرد وی و خواهرزاده وی در اجازه کبیره برای بنی زهره فرموده است: کان أفضل أهل زمانه في الفقه. علامه حلّی در اجازه نامه خود نوشته که محقق افضل اهل زمان خود در فقه است. این عبارت علامه حلّی است که درباره استاد خود آورده است. آنگاه مرحوم حائری می گوید، بعضی می گویند: محقق حلّی از پله ای افتاد و فوت کرد. جنازه وی را به نجف منتقل کردند. ولی این سخن را هیچ کس نگفته است بلکه وی را در حلّه دفن کرده و مقبره ای دارد. خادمان گوناگون نیز در آنجا خدمت می کنند^(۱).

به هر حال درباره محقق حلّی مطالب فوق العاده ای گفته اند. پدرش نیز از عالمان و بزرگان فقها بود اگرچه درباره پدرش گزارش مفصلی نرسیده ولی

(۱) منتهی المقال ۲: ۲۳۹ - ۲۴۰.

اجمالاً از نامه‌ای که محقق حلّی در دورهٔ کودکی و صباوت، و همان آغازین سالهای طلبگی برای پدرش نوشته و در آن ابیاتی برای پدر سروده است، ولی عکس العمل پدر در جواب وی که او را از شعر و شعر سرائی برحذر داشته و احادیثی را از رسول خدا ﷺ نقل می‌کند دانسته می‌شود که پدر محقق حلّی نیز از عالمان برجسته و دانشمندان حلّه بوده است.

به هر حال قرن هفتم و هشتم حلّه یکی از مراکز مهمّ فقه شیعه بوده و دانش فقه در سایر مراکز علمی اگر بود، چندان رشد و نمودی نداشت.

در قرن هفتم با حملهٔ مغول، بغداد از رونق علمی ساقط شد و علما و بزرگان شیعه به حلّه هجرت کردند. شخصیت‌های بزرگ و خانواده‌های بزرگ علمی همچون خاندان ابن طاووس: سید علی بن طاووس (۶۶۴ق) و سید احمد بن طاووس حلّی (۶۷۳ق)، در شهر حلّه، سکونت داشتند. این دو بزرگوار در کتاب‌های اصحاب ما از تراجم، فقه و رجال به سید بن طاووس معروف هستند، ولی هرگاه در کتاب‌های رجالی و فقهی، گفته می‌شود: سید بن طاووس، مراد احمد بن طاووس حلّی است، و هرگاه در کتاب‌های حدیثی گفته می‌شود: سید بن طاووس، مراد علی بن طاووس می‌باشد مگر قرینه‌ای وجود داشته باشد مثل آنچه که شیخ انصاری در کتاب مکاسب، بحث تنجیم آورده است^(۱).

مخفی نماند که وجه نامگذاری «آل طاووس» به این عنوان از آنجاست که جدّ آنها بسیار زیبا و خوش سیما بوده است؛ لذا مردم؛ وی را ملقب به طاووس کردند.

(۱) المكاسب ۱: ۲۲۳.